

Tautu atmoda un šķēršļi

MOSU VALSTI sākusies pār-kārtošanās ar revolucionāru raksturu. Ka jau katrā līdzīgā gadījumā, ir tās virzītāji un pretinieki. Daudz progresīva tiek veikts arī mūsu republikā.

Pamazām atdzīvinām Isto vēsturi, gādājam par latviešu valodas un simbolikas atjaunošanu un nostiprināšanu, sāks uzbrukt resoriem, sevišķi — par dabas un atmosfēras piesārņošanu, tiek veikti pasākumi lauksaimniecības nostādīšanai tai atbilstošā ekonomiskā un goda vietā. Uzsākta cīņa par tiesisku valsti, pret migrāciju, par ekonomisko patstāvību.

Tam visam radies tautas atbalsts ar Latvijas Tautas fronti priekšgalā. Sāpīgi, ka daudzi cilvēki to pareizi nav izpratuši. Bet vēl sāpīgāk, ka daži vispār negrib izprast. Es pilnībā atbalstu Latvijas Tautas fronti, neskatoties uz dažām nepilnībām kongresa laikā. Nezinu, kādus pieminekļus kuram vajag celt, bet labi zinu, ka Latvija pirms 70 gadiem pēc vairākiem gadimtiem kļuva brīva un Isā laikā guva lielus panākumus ekonomikā, kultūrā un sevišķi — lauksaimniecībā.

Kaut gan Staļinu un Hitleru uzskata par «dviņu brāļiem», grūti pateikt, kurš no kura vairāk mācījās necilvēcībā, pēc kura ierosinājuma tika dalītas svešu valstu teritorijas un rikota kopēja karaspēka parāde Brestā. Taču es noliecu galvu to karavīru priekšā, kuri cīnījās pret hitlerismu necilvēciskos apstākļos, maz ko zinot vai vispār neko nezinot par Staļina zvērībām.

Postoši un sāpīgi Latvijai ir bijuši šī gadsimta kari līdz 1920. gadam, 1940 — 1945. gadi, 1949. un 1959. gadu notikumi. Līdz šim daudz kas tika noklusēts vai izskaidrots nepareizi. Tāpēc arī pašreizējos notikumus daudz nespēj izprast.

Piemēram, M. Noskovs «Lēnina Karogā» raksta, ka zina Latvijas vēsturi, bet viņam bija jānoskaidro tikai tie vēstures materiāli — grāmatas, kuru daļi skolās atceļa eksāmenu vēsturē. Sāk atdzimt visu Latvijas teri-

torijā dzīvojošo iedzīvotāju valodas un kultūra ar latviešu valodu priekšgalā. Acīmredzot, būs jāzina vismaz divas valodas tiem darbiniekiem, kuri strādā sabiedriskās iestādēs, vairākumam inženiertehnisko un citiem darbiniekiem, kuru darbs saistīts ar dokumentu gatavošanu un noformēšanu. Bet izglīotam cilvēkam jau jāzina vairākas valodas.

Ceru, ka lielu grūtību temācīties latviešu valodu nebūs nevienam, izņemot tos, kuri kategoriski to negrib darīt. Vairbūt tādām būs arī jāšķirās no kāda darba sabiedriskā iestādē. Droši vien katrs saprot, ka jebkuras tautas valoda ir reizē arī tās kultūras leksējais garīgais spēks. Latviešu kultūra ir ar lielu nozīmi ne tikai Padomju Savienībā, bet arī visā pasaulē.

Pateicoties atklājumam, arī kultūra sāk vairāk atdzīvoties un pilnveidoties. Pilnīgāk atklājas mūsu novadnieks lielais dzejnieks Rainis, tādi maksimāli kā tēlnieks Kārlis Zāle, dzejnieks Ojārs Vācietis, tikpat kā no jauna ir neredzēti sirmie komponisti E. Rozenštraus un citi. Ļoti patīk senā latviešu dziesma, kas gandrīz kļuvusi par Latvijas Tautas frontes himnu — «Nevis slinkojot un pūstot». Tajā paustais darba tikums un slinku izsmiešana liek katram padomāt par sava darba kvalitāti.

Ceru, ka nebaliks nesodīti cilvēki, kuri notauca pieminekli Jelgavā, «Māru» Rēzeknē un daudzus citus pieminekļus. Arī Līvānos ir mazizskaidrots piemineklis «Leļģu» pārbrauktuves 1905. — 1907. gadu vāroniem. Vēl mazāk zinām par pamatiem parka stūrī, no kuriem pieminekli novilkta ar traktoriem.

Grūti izteikt savu viedokli arī par lauksaimniecību, rūpniecību un ar to saistīto migrāciju. Šie nozares ir nonākušas strupcelā. Grūti ledomāties, kas notiks ar dažām ražotnēm, kad tām valadzēs pārdot savu ražoto produkciju pēc patērētāju pie-

prasījuma atbilstoši tās vērtībai un kvalitātei un pirkt izelvēlas un produktus strādniekiem no lauksaimniekiem par tirgus cenām. Līdz šim taču lauksaimniekiem ir bijis tikai lozungu atbalsts. Gribētos izlasīt rajona presē, kādus lauksaimniecības produktus un cik rajonā ražo un cik paliek rajona iedzīvotājiem.

Jāzina arī sīkāk, uz ko var cerēt jaunie zemnieki. Minēšu informāciju, ko guvu no tikšanās ar kādu Vissavienības Labības produktu ministrijas darbinieku, kurš bija atgriezies no ASV. To štatu fermeri, kas šogad daudz cieta no dabas untumiem, katrs saņem no valsts pabalstu līdz 100 tūkstošiem dolāru. Šis pabalsts nav aizdevums un nav jāatmaksā. ASV uzskata, ka fermeris ir jānotur pie zemes, jo vēlāk tā atgriešanās izmaksā dārgāk.

Ceru, ka pēc iespaidīgas publikācijas rajona un republikas laikrakstos fermeru, nomleku un citu lauku entuziastu rastos daudz vairāk. Nav jābaidās, ka rūpniecās kļūs mazāk strādājošie. Tas tikai veicinās mehanizācijas un automatizācijas attīstību, tehnisko progresu, varēs likvidēt nevajadzīgās iestādes. Un nebūs nepieciešams kādu laiku celt dzīvokļus pilsētās, bet celtniecības materiālus varēs atdot laukiem. Arī Atkarbatu laudis kopējam pārtikas produktu krātuvei dotu vairāk, pastāvīgi dzīvodami kādā tukšajā Krievijas angabalā, nevis pelnoties Latvijā.

Aprīļa beigās un Maija sākumā man iznāca ceļot pa Brianškas un Kalugas angabalu laukiem. Satraucošs skats. Dažā rajonā nav pat neviena normāla ceļa, daudzas sādžas un sētas stāv tukšas, milzīgas platības aizlaistu lauku. Bet šo angabalu zeme ir daudz auglīgāka nekā Latvijā. Kamēr Krievijas lauki nebūs atdzīvināti, netiks atrisināta Pārtikas programma kopumā. Neglābs Baltijas republiku, Baltkrievijas un citu mūsu valsts rajonu veikums.

Oriās angabalā notikušajā apspriedē tika minēts, ka tur lebrauca daudz cilvēku un aizgāja strādāt lauksaimniecībā. Savādi, ka vairākums lebraucēju ir no blakus angabaliem, kur jau tāpat līdz šim trūkst darbaspēka. Netika pieminēts, ka būtu aizbraukuši no Baltijas republiku pilsētām, kur nav glābina no lebraucējiem. Nesaprotu, kā cilvēki var braukt, piemēram, uz Rīgu pēc tādas rūpnīcas pārstāvja aicinājuma, kurā cenšas palielinot strādājošo skaitu, izveidoties no jaunās tehnikas ieviešanas. Vai tas ir attaisnojams, ja cilvēki atstāj dzimtas vietas, kur viņi ir daudz vairāk valadzīgi?

Man liekas, ka ledragāta ir ne tikai ekonomika un kultūra, bet arī patriotisms un vārda «dzimtene» izpratne. Nesaprotu, kā es varētu aizbraukt, piemēram, uz Kazahiju, saukt to par savu dzimteni, mācīt turienes cilvēkus, kā strādāt un ko izvirzīt vadībā. Nesaprotu arī, kāpēc daži lebraucēji pie mums uzreiz cenšas to darīt. Mums ir Padomju Savienība, kurā esam apvienojušies. Mums kopīgi jāizstrādā tās robežas, mums ir kopīga diplomātija, kopīgi jārisina citi laudājumi. Bet tānēc jau nevar katru vietu un jebkurā laikā uzreiz nosaukt par savu dzimteni. Bez šaubām, ir daži objektīvi iemesli —jauktās laulības, pašlaik pastāvošā speciālistu sadale un citi. Ceru, ka sociālistu sadale drīz krietni izmainīsies.

Man nav gadījies dzirdēt visus lebraucējus nosaucam par okupantiem. Tiesa gan, par okupantiem dažreiz kādu nosauc, taču tikai tādu, kurš pats izrikojas kā okupants. Un daži lebraucēji zināmā mērā patiešām cenšas dzīvot parazitisku dzīvi. Viņi prasmīgi izmanto pašreizējās sistēmas nepilnības, kad var saņemt algu nevis par padarīto darbu, bet gan par atrašanos darbā. Arī ārpus kārtas saņemis dzīvoklis attiecībā pret pārē-

jiem, specveikalu un citu iestāžu izmantošana ne pēc nopelniem, leņemtie amatī nevis pēc spējām, bet gan caur paziņām, kā arī citi līdzīgi darījumi ir sava veida parazitisma pazīmes.

Pēdējā laikā daudz tiek runāts, vai deportācijas 1949. gadā bija likumīgas. Bet visi taču zinām, ka izvestie tika sodīti bez tiesas, tāpat —nelikumīgi. Bija arī tādi, kuri priecājās par iegūto mantu un dzīvokļiem. Kara un pēckara periodā cieta visas Latvijas tautas, bet vismasveidīgāk tika iznīcināti ebreji un latvieši. Izveda pamatā sievietes, pusaudžus, bērnus un sirmgalvjus. Mēs cīlīgi uzskatām, cik bērnu un sirmgalvju iet bojā Palestīnā, Angolā, Nikaragvā, Afganistānā un citur. Tas ir ļoti pareizi, pret to jācīnās. Bet kāpēc tāda vienaldzība pret Latvijas tautu, iznīcinātajiem bērniem? Man ļoti gribētos, lai pasaulē visi bērni dzīvotu laimīgi, nezinātu, kas ir varmācība. Lai nekad vairs tādu izvešanu un iznīcināšanu nebūtu.

7. oktobrī bija Mežaparkā. Nekad agrāk nebija redzējis kopā tik daudz cilvēku. Ne dziesmu svētkos, ne kādā sporta sarīkojumā. Nevarēja nevērot arī apzinīguma pakāpi. Milzīgajām laužu masām nevajadzēja ne milicijas darbinieku, ne arī citu kārtības uzturēšanas palīgu.

Cilvēku atmoda ir sākusies, kuru diez vai vispār ir iespējams apturēt. Gribētos vēl piedzīvot laiku, kad katru lauksaimniecības organizāciju, rūpniecību vai iestādi, ciemu, pilsētu, rajonu vai republiku vadīs tikai radoši cilvēki, kuri nerēkina Latvijas vēsturi tikai no četrdesmitajiem gadiem vien, kuri necel naidu starp tautām, nedzīvo uz citu rēķina, bet gan ir īsti patrioti savam novadam, ir spējīgi ziedot visu tautas kultūras un labklājības celšanai. Bet nedrīkstam arī aizmirst, ka daudz kas atkarīgs no mums katra. No mūsu katra attieksmes un dzīves pozīcijas.

J. BOJARS.

Līvānu eksperimentālās biokīmiskās rūpnīcas konstruktoru nodaļas priekšnieks